

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Energiaosasto

Arto Rajala

ASiantuntijalausunto

15.3.2022

Eduskunnan talousvaliokunnalle

U 18/2022 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi uusiutuvien kaasujen, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä (kaasumarkkinadirektiivi)

TAUSTA**Ehdotusten tausta**

Komissio antoi 15.12. 2021 ehdotuksen ns. kaasupaketista. Paketti sisältää **kolme ehdotusta: direktiivin ja asetuksen uusiutuvien kaasujen, maakaasun ja vedyn sisämarkkinoista sekä metaaniasetuksen**. Kaasumarkkinadirektiivin ja –asetuksen osalta on kyse nykyisen direktiivin ja asetuksen uudelleenlaadinnasta. Ehdotus on **osa laajempaa 55-valmiuspakettia**, jolla EU pyrkii tavoitteeseen vähentää kasvihuonekaasujen nettopäästöjä vähintään 55 prosenttia vuoteen 2030 mennessä.

Ehdotusten tavoite

Ehdotusten tavoitteena on helpottaa uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen käyttöönottoa energiajärjestelmässä ja mahdollistaa siirtyminen pois fossiilisesta maakaasusta, jotta voidaan **saavuttaa EU:n ilmastoneutraaliuden tavoite vuoteen 2050 mennessä**. Lainsäädäntöpaketin päätavoitteina on helpottaa uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen käyttöönottoa, luoda markkinat vedylle ja lisätä kuluttajien vaikutusmahdollisuuksia ja kuluttajansuojaa. Komissio ehdottaa ensimmäistä kertaa vetymarkkinoita koskevaa lainsäädäntöä.

Ehdotusten keskeinen sisältö

Kaasumarkkina-asetus ja –direktiivi muodostavat toisiinsa sidoksissa olevan kokonaisuuden. Molempia tullaan **täydentämään** komission antamilla yksityiskohtaisilla verkkosäännöillä ja suuntaviivoilla, jotka annetaan **delegoituina säädöksinä ja täytäntöönpanosäädöksinä**.

Ehdotukset rakentuvat **nykyisen** maakaasumarkkina-asetuksen ja –direktiivin **pohjalle**, jota on **täydennetty** seuraavilla lisäelementeillä:

- **kuluttajansuojaa** koskevat säännökset vuoden 2019 sähkömarkkinadirektiivistä;
- **uusiutuvien kaasujen verkkoonpääsyä** koskevat säännökset;
- **vetymarkkinoita** koskevat säännökset;
- kaasun toimitusvarmuusasetuksen muutokset **kaasun varmuusvarastoista ja vapaaehtoista yhteishankinnoista**.

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Valtioneuvoston kannan yleinen osuus **toistaa 55-valmiuspaketin kannan** (E 97/2021 vp).

Valtioneuvoston kanta painottuu asetuksen niihin osiin, jotka sisältävät uusia tai aiemmasta poikkeavia säännösehdotuksia.

Kaasu- ja vetymarkkinoita koskeva yleinen kanta

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti **myönteisesti kaasun sisämarkkinoiden kehittämiseen ja tiiviimpään integraatioon**. Sisämarkkinoihin voitaisiin edetä alueellisten markkinoiden kautta. Erityisesti **kansallisten ja alueellisten markkinoiden yhdistämistä toisiinsa tulisi helpottaa**. Tämä edistäisi kaasun tukkumarkkinoiden ja eri kaasulähteiden kilpailun toimivuutta sekä toimitusvarmuutta. Taustalla ovat kokemukset Suomen ja Baltian maiden yhteisen kaasumarkkina-alueen kehittämisessä havaituista vaikeuksista sekä muualla tapahtunut EU:n sisämarkkinoiden hidas yhdentymiskehitys.

Valtioneuvosto pitää **tärkeänä vähähiilisen kaasujärjestelmän edistämistä**. Puhtaan vedyn ja siitä tuotettavien polttoaineiden markkinat ovat tulevaisuudessa suomalaisille toimijoille tärkeitä ja niissä on merkittävä potentiaali. Valtioneuvosto pitää vetymarkkinoiden ja –infrastruktuurien operointia koskevia keskeisiä sääntelyehdotuksia hyvänä lähtökohtana vetymarkkinoiden sääntelylle. **Vetyinvestointien helpottamiseksi on tarpeen luoda kriteerit vetymarkkinoiden sääntelylle**. Valtioneuvosto kuitenkin painottaa, että vasta kehityksessä olevien vetymarkkinoiden osalta tulee pyrkiä **välttämään ylimitoitettuja sääntelyratkaisuja**, jotka loisivat perusteettomia esteitä uuden toimialan kehittymiselle.

Valtioneuvosto katsoo, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulisi olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia ja hyvin perusteltuja. Lähtökohtaisesti ehdotetut delegointisäännökset täyttävät nämä vaatimukset ja ovat pe-

rusteltuja. Valtioneuvosto **hyväksyy** voimassa olevaan kaasumarkkinalainsäädäntöön perustuvan periaatteen, **että komissiolle delegoitaisiin toimivaltaa antaa sitovaa tarkentavaa lainsäädäntöä** maakaasu- ja vetymarkkinoille delegoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten muodossa. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että ehdotukseen sisältyvien siirrettyä säädösvaltaa, täytäntöönpanosäädöksiä ja komiteamenettelyä koskevien säännösten osalta on syytä varmistua, että ne sopivat käyttötarkoitukseensa ehdotetuissa muodoissaan. Ehdotetun toimivallan siirron asianmukaisuutta arvioidaan neuvottelujen edetessä tarkemmin.

Kaasumarkkinadirektiiviä koskeva kanta

Uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen kasvava rooli edellyttää, ettei perinteistä kaasuinfrastruktuuria päästetä rapistumaan, koska sitä voidaan hyödyntää myös uusiutuvien ja vähähiilisten kaasujen siirtoon. Valtioneuvosto pyrkii **lieventämään vaatimusta maakaasuverkkoinvestointien viranomaisvahvistamisesta** ja edistämään sähköverkkojen kehittämistä vastaavaa tai muuta kevyempää sääntelyvaihtoehtoa, koska komission ehdotus johtaisi Suomessa nykyistä korkeampiin verkkomaksuihin ja sääntelykustannuksiin. On otettava huomioon, että **maakaasuverkkojen investointitarpeet ovat vähenemässä maakaasun vähenemisen myötä.**

Valtioneuvosto katsoo, että direktiiviehdotus ei kaikilta osin huomioi riittävästi Suomen pienten maakaasumarkkinoiden erityispiirteitä. Tämän vuoksi tulee pyrkiä siihen, että direktiivin säännöksissä **huomioidaan Suomen maakaasumarkkinoiden erityispiirteitä**, kuten kuluttaja-asiakkaiden ja jakeluverkkoihin liittyneen maakaasun kulutuksen vähäinen määrä, jotta vältettäisiin kustannus/hyöty-suhteeltaan kalliiden investointien tekeminen jakeluverkkoihin ja viranomaisvalvontaan.

Kaasuvarastojen täyttöasteella ja käytöllä on merkittävä vaikutus maakaasun ja myös sähkön markkinahintoihin koko EU-alueella. Valtioneuvosto katsoo, että komission kaasuväarastojen sääntelyyn ehdottamat muutokset eivät tuo käytännössä parannuksia kaasumarkkinoiden toimivuuteen. Valtioneuvosto pyrkii **edistämään kaasuväarastoja** ja niitä operoivia yrityksiä **koskevaa sääntelyä, joka helpottaisi markkinatoimijoiden pääsyä kaasuväarastoihin ja nostaisi kaasuväarastojen erityisesti markkinaehtoisesti toteutuvaa käyttöastetta.** Tämä koskee erityisesti direktiiviehdotusta, johon ei tältä osin ole ehdotettu merkittäviä muutoksia. Valtioneuvosto pitää kansallisen väarautumisen kannalta **tärkeänä, että vaihtoehtoisiin polttoaineisiin perustuvia kansallisia väarautumistoimenpiteitä voidaan jatkaa myös tulevaisuudessa.**

Valtioneuvosto katsoo, että kaasumarkkina-asetusehdotuksen ja –direktiiviehdotuksen ristiriitaiset **säännösehdotukset siirtoverkonhaltijoiden eriyttämisestä** tulisi tarkentaa keskenään **yhdenmukaisiksi**. Asetus sisältää vaatimuksen kirjanpidollisesta eriyttämisestä, mutta direktiivi edellyttää erillisiä verkkoyhtiöitä saman konsernin sisällä.